

σάρων διαλέξεών του αὐτῶν ἦτο ἡ μύησις τῶν μὴ εἰδικῶν εἰς τὰ πνευματικὰ καὶ πολιτιστικὰ ἐπιτεύγματα τοῦ Βυζαντίου, κατὰ τοὺς δύο κυρίως τελευταίους αἰῶνας τῆς ὑπάρξεώς του, περίοδον πολιτικῆς, διοικητικῆς, κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς παρακμῆς μὲν, ἀλλὰ καὶ πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ἀναδημιουργίας καὶ ζωτικότητος.

Ὁ σ. ἐξετάζει μετ' ἐπιστημονικῆς εὐσυνειδησίας τοὺς διαφόρους συντελεστάς τῆς πολιτικοκοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἐξαρθρώσεως τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, τὰς κυριωτέρας αἰτίας, ἰδίως τὴν Ἑσυχαστικὴν ἔριδα καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἐνώσεως μετὰ τῆς Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας, ὅπου ἀνεμίχθησαν καὶ πολιτικαὶ προσωπικότητες καὶ διανοούμενοι λαϊκοί. Ἐπίσης ἐξετάζει τοὺς διαφόρους ἐκπροσώπους τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐπιστήμης ἐν Βυζαντίῳ κατὰ τὴν περίοδον αὐτήν, ὡς καὶ τὴν συμβολὴν τοῦ πνευματικοῦ Βυζαντίου εἰς τὴν Ἰταλικὴν Ἀναγέννησιν.

Ἄν καὶ δὲν παρημέλησε νὰ τονίσῃ τὴν σπουδαιότητα τῆς Βυζαντινῆς τέχνης, δὲν ἠσχολήθη ὅμως μετὸν τομέα αὐτὸν εἰς τὰς διαλέξεις του, λόγῳ ἑλλείψεως χρόνου καὶ χώρου, ὡς ὁ ἴδιος λέγει (σελ. vii).

Ὅχι μόνον ὁ ἐγκυκλοπαιδικὸς ἀναγνώστης, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ὁ εἰδικός, δύναται νὰ ἐπωφεληθῇ ἀρκούντως ἐκ τῶν γνώσεων καὶ ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων τοῦ λογίου συγγραφέως.

ΚΩΝ. Ν. ΤΣΙΡΠΑΝΛΗΣ, δ. Φ. Θ.

* * *

D. A. MILLER, **The Byzantine Tradition**. (Major Traditions of World Civilization). New York & London: Harper & Row, Publishers 1966. Pp. xvii, 108.

Μικρὸν μὲν καὶ συνοπτικὸν τὸ βιβλίον τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ρότσεστερ κ. Μίλλερ, ἀλλὰ ἀρκετὰ ἐνημερωμένον καὶ κατατοπιστικὸν διὰ τοὺς ἀρχαίους κυρίως καὶ ἀνιδεικτούς. Εἶναι μία γενικὴ εἰσαγωγή εἰς τὴν χιλιετῆ ἱστορίαν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ποὺ τονίζει τὸ πνευματικὸν καὶ πολιτιστικὸν χρέος τῆς Εὐρώπης τὸ Ἑλληνοχριστιανικὸν πνεῦμα καὶ τὴν Βυζαντινὴν παράδοσιν, τὴν πνευματικότητα τοῦ Βυζαντινοῦ Χριστιανισμοῦ, τὴν συναλληλίαν καὶ συμπόρευσιν Ἐκκλησίας καὶ Κράτους ἐν Βυζαντίῳ, ὡς τὴν κυριωτέραν αἰτίαν τῆς μακροαίωνος ἐπιβιώσεώς του, ἀλλὰ καὶ ὡς βασικὴν διαφορὰν μετὸν Δυτικὴν πολιτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν σκέψιν, τὴν ἰδιάζουσαν ἐπίδρασιν τοῦ ἀνατολικοῦ μοναχισμοῦ καὶ μυστικισμοῦ, τῆς Βυζαντινῆς διπλωματίας καὶ ἀντιλήψεως τῆς ἱστορίας ὡς «ὑποκειμενικῆς πραγματικότητος».

Ὁ σ. καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι, ἡ βασικὴ αἰτία τῆς ἀποτυχίας τῆς Βυζαντινῆς πολιτικῆς ἐν γένει, ἦτο ἡ τάσις τῶν Βυζαντινῶν νὰ θεωροῦν τὸν χρόνον ὡς ἰδεατικὴν μᾶλλον καὶ ὑποκειμενικὴν πραγματικότητα, δυναμένη νὰ ἀγνοηθῇ ὑπὸ τῆς ἐπιρροῆς καὶ ἐξασκήσεως τῆς λογικῆς ἢ τῆς θελήσεως, ἦτοι ἡ τάσις τῆς φυγῆς ἐκ τῆς πραγματικότητος καὶ ἡ προσφυγὴ εἰς τὴν μοναστηριακὴν ἡσυχίαν καὶ θεωρίαν.

Χρήσιμος εἶναι καὶ ἡ πρὸς τὸ τέλος, ἐπισυναπτομένη «Ἐκλεκτὴ Βιβλιογραφία», ἡ ὅποια παρέχει μία σύντομον ἀνάλυσιν ἐκάστου βοηθηήματος καὶ βιβλίου. Τὸ βιβλίον τελειώνει μετὰ Πίνακα (INDEX) κυρίων ὀνομάτων καὶ θεμάτων.

ΚΩΝ. Ν. ΤΣΙΡΠΑΝΛΗΣ, δ. Φ. Θ.